

*Моспанова Анастасія Олександрівна,
слухач 6-го курсу навчальної групи БСКР 24 Кіровоградського
відділення навчально-наукового інституту заочного навчання
Національної академії внутрішніх справ*

ПРАВО НА ЗАХИСТ ПІДОЗРЮВАНОГО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Закріпивши право будь-якої фізичної особи на правову допомогу, конституційний припис «кожен є вільним у виборі захисника своїх прав» (ч. 1 ст.59 Конституції України)[1] за своїм змістом є загальним і стосується не лише підозрюваного, обвинуваченого або підсудного, а й інших фізичних осіб, яким гарантується право вільного вибору захисника з метою захисту своїх прав і законних інтересів, що виникають з цивільних, трудових, сімейних, адміністративних та інших правовідносин, а не тільки з кримінальних.

Право на кваліфіковану юридичну допомогу в разі виникнення підозри в учиненні кримінального правопорушення, незважаючи на його тяжкість, є невід'ємним елементом правового статусу особи, яке гарантовано як національним, так і міжнародним правом. Потреба в захисті прав людини полягає у природному бажанні кожного, щоб суспільство, держава захищали його права: право на життя, свободу й безпеку особистості, рівність перед законом, право на захист від незаконного арешту, затримання, позбавлення волі або вигнання, від рабства та підневільного існування, катувань, жорстокого поводження, будь-якого незаконного втручання в його особисте і сімейне життя, а також інші невід'ємні права і свободи особи, які вона набуває з народження.

Право на правову допомогу можна визначити, як гарантовану Конституцією України можливість фізичної особи одержати юридичні (правові) послуги. У свою чергу, участь захисника у кримінальному провадженні є одним з найважливіших проявів реального забезпечення права обвинувачуваного, підозрюваного, підсудного на захист, гарантованого Конституцією України. Так, відповідно до ч. 1 ст. 45КПК України захисником може бути тільки адвокат, який здійснює захист підозрюваного,

обвинуваченого, а також особи, щодо якої вирішується питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру [2].

За ч. 3 ст. 42 КПК підозрюваний, обвинувачений має право: знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення його підозрюють, обвинувачують; знати про свої права, передбачені КПК; на першу вимогу мати захисника і побачення з ним до першого та перед кожним наступним допитом з дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, на присутність захисника під час допиту та інших процесуальних дій, на відмову від послуг захисника в будь-який момент кримінального провадження; не говорити нічого з приводу підозри проти нього, обвинувачення або у будь-який момент відмовитися відповідати на запитання; давати пояснення, показання з приводу підозри, обвинувачення чи в будь-який момент відмовитися їх давати; вимагати перевірки обґрунтованості затримання; у разі затримання - на повідомлення членів сім'ї, близьких родичів чи інших осіб про затримання і місце свого перебування; збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази; брати участь у проведенні процесуальних дій; під час проведення процесуальних дій ставити питання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дії, які заносяться до протоколу; з додержанням вимог КПК застосовувати технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь [2].

Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право заборонити застосування технічних засобів при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи стосуються інтимного життя особи, про що вноситься вмотивована постанова (ухвала); заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна та житла тощо; заявляти відводи; ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування після його закінчення; одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення; оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді в порядку, передбаченому КПК; вимагати відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, а також відновлення репутації, якщо підозра, обвинувачення не підтвердились; користуватись рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною мовою, або іншою мовою якою він володіє, та у разі необхідності користуватися послугами перекладача за рахунок держави; вимагати відкриття матеріалів (ч. 3 ст. 45) [2].

Отже, аналіз КПК України свідчить, що законодавець поклав функцію захисту суто на адвоката-захисника у кримінальному провадженні, а також розширив та деталізував деякі права підозрюваного. В свою чергу, посадові особи, які здійснюють кримінальне переслідування, зобов'язані

забезпечувати законні інтереси підозрюваного шляхом створення умов для реалізації передбачених Конституцією України та КПК України прав. Адже кримінальне судочинство виконає своє призначення лише при неухильному дотриманні процесуальних норм, що забезпечують законність, обґрунтованість та неупередженість діяльності сторони обвинувачення при здійсненні кримінального переслідування.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. №4651-УІ // Голос України. - 19.05.2012. - № 90-91.